

กิจกรรมกลุ่ม CoP ส่วนสุขภาพสัตว์

สำนักงานปศุสัตว์เขต ๕

หัวข้อ “มาตรการในการควบคุม และป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ตามแนวชายแดนไทย – ลาว ที่มีแผ่นดินติดกัน
ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน”

วันที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๙ ณ ห้องประชุมกลาง

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๒๙ คน

๑. นายศรารุช เขียวศรี	นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ	ประธานกลุ่ม
๒. นายมนตรี นวมจิตต์	นายสัตวแพทย์ชำนาญการ	สมาชิกกลุ่ม
๓. นายณัฐวิทย์ อิ่มมาก	นายสัตวแพทย์ชำนาญการ	สมาชิกกลุ่ม
๔. นายวรศักดิ์ นะไชย	สัตวแพทย์ชำนาญงาน	สมาชิกกลุ่ม
๕. นางสาวธันยมัย บัววิรัตน์เลิศ	นายสัตวแพทย์	สมาชิกกลุ่ม
๖. นายสังคีต คุ่มสะอาด	นักวิทยาศาสตร์	สมาชิกกลุ่ม
๗. นายสมบูรณ์ เผ่ากันทะ	เจ้าพนักงานสัตวบาล	สมาชิกกลุ่ม
๘. นายปกรณ์ เครือแปก	พนักงานผู้ช่วยสัตวบาล	สมาชิกกลุ่ม
๙. นางสาวสุวิษา ปัญจพันธ์	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๑๐. นายณัฐกร จินตนาวัฒน์	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๑๑. นายกันทรากร นันทวิเชียร	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๑๒. นายกิตติคุณ อุดม	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๑๓. นายคณิน วงศารัตน์ศิลป์	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๑๔. นายวิทวัส โหมตเทศ	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๑๕. นายพุทธพล กองสุข	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๑๖. นางสาวชาลินี ศรีบุญเรือง	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๑๗. นางสาวพรรณนิภา ใจนะเปียง	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๑๘. นายคณกร พินิจสร	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๑๙. นายคมปาน บัวไพจิตร	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๒๐. นายธนกร ร่มโพธิ์	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๒๑. นายสุรินทร์ ศรีเมือง	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๒๒. นายณัฐพล มะโนใจ	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม
๒๓. นางสาวสุพัตรา เศรษฐเมือง	นักวิชาการสัตวบาล	สมาชิกกลุ่ม
๒๔. นายทวิช คำแหง	นักวิชาการสัตวบาล	สมาชิกกลุ่ม
๒๕. นางสาวสุพัชรี จำปา	นักวิชาการสัตวบาล	สมาชิกกลุ่ม
๒๖. นางสาวนัทธมน จำวงศ์	นักวิชาการสัตวบาล	สมาชิกกลุ่ม
๒๗. นายณัฐพงศ์ จันทรแดง	นักวิชาการสัตวบาล	สมาชิกกลุ่ม
๒๘. นายเสฏฐวุฒิ พิมสาร	นักวิชาการสัตวบาล	สมาชิกกลุ่ม
๒๙. นายพิทักษ์ รัตนะ	นักวิชาการสัตวบาล	สมาชิกกลุ่ม

ปัญหา

พื้นที่ภาคเหนือตอนบน ประกอบไปด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ น่านและแม่ฮ่องสอน มีจังหวัดที่มีแผ่นดินติดกันกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (แขวงไชยบุรี) จำนวน ๓ จังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน ในส่วนจังหวัดเชียงราย ติดที่อำเภอเวียงแก่นและเทิง จังหวัดพะเยา ติดที่อำเภอภูซางและเชียงคำ และจังหวัดน่าน ติดที่อำเภอสองแคว ทุ่งช้าง เฉลิมพระเกียรติ บ่อเกลือ แม่จรม เวียงสาและน่าน้อย ในช่วงระหว่างปี ๒๕๕๖ - ๒๕๕๘ โรคพิษสุนัขบ้าเกิดขึ้นบ่อยครั้งที่จังหวัดเชียงราย และจังหวัดน่าน โดยปี ๒๕๕๖ ระบาดที่จังหวัดน่าน ๔ ครั้ง ให้ผลบวกต่อโรคพิษสุนัขบ้าเป็นหัวสุนัข ๖ ตัวอย่าง และระบาดที่จังหวัดเชียงราย จำนวน ๙ ครั้ง ๑๒ ตัวอย่าง ปี ๒๕๕๗ ระบาดที่ จังหวัดเชียงราย ๔ ครั้ง ให้ผลบวกต่อโรคพิษสุนัขบ้า ๔ ตัวอย่างและปี ๒๕๕๘ ระบาดที่จังหวัดน่าน ๕ ครั้ง ให้ผลบวกต่อโรคพิษสุนัขบ้า ๙ ตัวอย่าง รวมจำนวนครั้งที่ระบาดทั้งสิ้น ๒๒ ครั้ง หัวสัตว์ที่ส่งตรวจให้ผลบวกต่อโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน ๓๑ ตัวอย่าง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าวิตกกังวล เพราะโรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคสัตว์สู่คนถ้าเป็นแล้วไม่มีทางรักษาตายอย่างเดียวไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ (โรคพิษสุนัขบ้าเป็นในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น สุนัข แมว) ปัญหาเกิดจากการที่แผ่นดินของทั้งสองประเทศติดกันสุนัขสามารถวิ่งไปวิ่งมาระหว่างสองประเทศอย่างสะดวก ทำให้ยากต่อการควบคุม ถ้าสุนัขในประเทศไทยฉีดวัคซีนแต่สุนัขฝั่งประเทศลาวไม่ได้ฉีดวัคซีนทำให้ไม่มีภูมิคุ้มกันต่อโรคพิษสุนัขบ้า เมื่อติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า มีอาการก็วิ่งเข้ามากัดสุนัขในประเทศไทย ก็ทำให้ติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า ถ้ากัดสุนัขที่เคยฉีดวัคซีนพิษสุนัขบ้ามาก่อน ฉีดวัคซีนกระตุ้น ทำให้รอดจากการติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าได้ แต่ถ้าไปกัดลูกสุนัขที่ไม่เคยฉีดวัคซีนพิษสุนัขบ้ามาก่อนถึงแม้จะฉีดวัคซีนครบ ๔ เข็ม ก็จะไม่รอดจากการติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าและตายในที่สุด

ข้อสรุป

“มาตรการในการควบคุม และป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ตามแนวชายแดนไทย – ลาว ที่มีแผ่นดินติดกัน ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน” สรุปว่าต้องกำหนดเป็น ๒ มาตรการ ดังนี้

๑. มาตรการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในกรณีที่เกิดการระบาด
๒. มาตรการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันโรคและตัดวงจรแหล่งรังโรค

ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge)

จากการที่สมาชิกกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติ (COP) ส่วนสุขภาพสัตว์ได้ประชุมพบปะสนทนา และแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นกันในประเด็น “มาตรการในการควบคุม และป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ตามแนวชายแดนไทย – ลาว ที่มีแผ่นดินติดกัน ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน” ได้ข้อสรุปว่าต้องกำหนดมาตรการ ดังต่อไปนี้

๑. มาตรการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในกรณีที่เกิดการระบาด เมื่อทราบผลการชันสูตรพบโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอในพื้นที่ดำเนินการตามขั้นตอน รายงานให้นายอำเภอและประสานหน่วยงานสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบทันที พร้อมทั้งประกาศเขตโรคระบาดสัตว์โรคพิษสุนัขบ้าชั่วคราวโดยอาศัยอำนาจของสัตวแพทย์ท้องถิ่นเป็นเวลา ๓๐ วัน เมื่อครบระยะเวลาการประกาศชั่วคราวและโรคยังไม่สงบ จึงประกาศเป็นเขตโรคระบาดสัตว์ชนิดโรคพิษสุนัขบ้าโดยอาศัยอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ในพื้นที่อำเภอ และออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของอำเภอ โดยมีนายอำเภอเป็นประธาน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการสาธารณสุขอำเภอและปศุสัตว์อำเภอเป็นกรรมการและเลขานุการ มีศูนย์ปฏิบัติการฯ เพื่อสั่งการ บูรณาการรวบรวมข้อมูล วางแผนการปฏิบัติงาน และประชาสัมพันธ์ โดยตั้งให้อยู่ที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ทั้งนี้การดำเนินงานและสั่งการเป็นไปตามระบบบริหาร กรณีเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ขับเคลื่อนโดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการดำเนินงานถูกกำหนดไว้เป็นมาตรการในสองรูปแบบคือ

๑.๑ มาตรการเฝ้าระวังเชิงรุก (Active surveillance)

- ๑.๑.๑ ส่งทีมสาธารณสุขและปศุสัตว์เครือข่ายระดับอำเภอและตำบลลงพื้นที่สำรวจค้นหาคัดกรองผู้ถูกกัก/ข่วนหรือสัมผัสสัตว์ป่วย และสัตว์ถูกกัก/สัมผัสหรือสัตว์ป่วยตามลำดับอย่างละเอียด ผ่านเครือข่ายโรคพิษสุนัขบ้าของอำเภอและดำเนินมาตรการตามกฎหมายอย่างเข้มงวด มีการสำรวจข้อมูลควบคู่กันไปด้วย ตลอดจนรับแจ้งผู้สัมผัสและสัตว์สงสัยตลอด ๒๔ ชั่วโมง พร้อมทั้งเก็บซากสัตว์ที่ทาลาย/ตายทุกตัวที่สงสัยส่งชันสูตรยืนยันที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนบน
- ๑.๑.๒ สำรวจจำนวนสัตว์เลี้ยงสุนัขและแมวตามแผนที่เดินดินและสำมะโนประชากร
- ๑.๑.๓ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน เน้นเฝ้าระวังโรคอย่างใกล้ชิดในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจและลดความตื่นตระหนกในทุกหมู่บ้าน
- ๑.๑.๔ ทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อแสวงหาความร่วมมือที่เป็นที่ยอมรับและพอใจของหมู่บ้าน
- ๑.๑.๕ มีการสร้างภูมิคุ้มกันทั้งในคนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและในสัตว์เลี้ยงโดยเฉพาะสุนัขและแมวอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่
- ๑.๑.๖ ประสานหน่วยงานสาธารณสุขและแขนงสัตว์เลี้ยงแขวงบ่อแก้ว และแขวงไชยบุรีสาธารณสุขประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เฝ้าระวังร่วมด้วย
- ๑.๑.๗ จัดประชุมซักซ้อมแผนทั้งแบบบนโต๊ะ (Table top exercise) และการซ้อมแผนแบบบูรณาการเสมือนจริง (Drill exercise) โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของแขวงบ่อแก้วและไชยบุรีสาธารณสุขประชาธิปไตยประชาชนลาวเข้าร่วมด้วย

๑.๒ มาตรการเฝ้าระวังเชิงรับ (Passive surveillance)

- ๑.๒.๑ ประกาศกำหนดเขตโรคระบาดในรัศมี ๕ กิโลเมตร ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ หากพบสัตว์ป่วยตายผิดปกติต้องรีบแจ้งภายใน ๒๔ ชั่วโมง
- ๑.๒.๒ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพสต.) เป็นผู้ประสานรับผู้สัมผัสน้ำลายหรือถูกสุนัขกัดข่วนส่งโรงพยาบาลประจำอำเภอ เพื่อดำเนินการตามเวชปฏิบัติ พร้อมทั้งแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าควบคุมสุนัขหรือเก็บตัวอย่างส่งตรวจ
- ๑.๒.๓ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ร่วมกับ รพสต. รับหน้าที่ติดตามผู้ถูกกัก/ข่วนหรือสัมผัส ให้ได้รับวัคซีนครบชุด
- ๑.๒.๔ สัตว์ที่กัก/ข่วนหรือถูกกัก/สัมผัส จะถูกกัก/ผูกล่ามไว้ดูอาการ หรือทำลายเมื่อสงสัย
- ๑.๒.๕ ส่งหัวสัตว์ที่สงสัยหรือตายไม่รู้สาเหตุส่งชันสูตรยืนยันโรคพิษสุนัขบ้า
- ๑.๒.๖ ปศุสัตว์ส่งผลยืนยันสัตว์เป็นโรคพิษสุนัขบ้าแจ้งให้เครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าทราบทันที เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการในมาตรการเชิงรุกต่อไป
- ๑.๒.๗ สุนัขที่ถูกสุนัขบ้ากัด หากมีประวัติการฉีดวัคซีนมาก่อนในช่วง ๖ เดือนก่อนหน้านั้น จะถูกวัคซีนกระตุ้นซ้ำอีกครั้ง จำนวน ๔ ครั้ง (วันที่ ๐, ๓, ๗ และ ๑๑) ส่วนสุนัขที่ไม่เคยฉีดวัคซีนเลย ควรทำลาย (National Association of State Public Health Veterinarians, ๒๐๑๑; Hanlon et al., ๒๐๐๒)
- ๑.๒.๘ เฝ้าระวังทางอาการต่อเนื่องอย่างน้อย ๑๘๐ วันหลังพบผลบวกครั้งสุดท้าย
- ๑.๒.๙ สรุปผลการปฏิบัติงานเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือนจนกว่าโรคจะสงบ

๒. มาตรการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันโรคและตัดวงจรแหล่งรังโรค

๒.๑ จัดประชุมร่วมกันไทย-ลาว เพื่อหาความร่วมมือในการป้องกันโรคพิษสุนัขของทั้งสองประเทศ โดยเชิญเจ้าแขวงบ่อแก้วและแขวงไชยบุรีร่วมประชุม

๒.๒ จัดหาวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้แขวงบ่อแก้วและแขวงไชยบุรี โดยประสาน OIE โดยวัคซีนผ่านประเทศไทยแล้วส่งต่อให้แขวงบ่อแก้วและไชยบุรี

๒.๓ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพิษสุนัขบ้า ตามแนวชายแดนไทย - ลาวที่มีแผ่นดินติดกัน โดยฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขและแมว อายุตั้งแต่ ๓ เดือนขึ้นไป ทุกตัวจากเขตชายแดนเข้ามาประเทศไทยรัศมี ๕ กิโลเมตรและจากชายแดนเข้าไปประเทศสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาวรัศมี ๕ กิโลเมตร ในลักษณะเข็มขัดสองเส้นวางขนานกัน (double immune belt)

๒.๔ สุนัขและแมวที่อายุ ๓ เดือน ที่ได้รับการฉีดวัคซีนเข็มแรกแล้ว เมื่ออายุครบ ๖ เดือน ฉีดวัคซีนกระตุ้นภูมิคุ้มกันโรคพิษสุนัขบ้าอีกครั้ง และฉีดครั้งต่อไปทุก ๆ ๑ ปี โดยฉีดทั้งสองประเทศ

๒.๕ สํารวจสุนัขและแมว ทุก ๆ ๖ เดือน ถ้ามีสุนัขและแมวอายุ ๓ เดือน ก็ให้ฉีดวัคซีนตามข้อ ๒.๔ ต้องทำทั้งสองประเทศ

๒.๖ ทำหมันสุนัขและแมว ทั้งสองประเทศเพื่อลดจำนวนประชากรกลุ่มเสี่ยงที่จะติดโรคพิษสุนัขบ้า

กิจกรรมกลุ่ม CoP ส่วนสุขภาพสัตว์

สำนักงานปศุสัตว์เขต ๕

หัวข้อ “มาตรการในการควบคุม และป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ตามแนวชายแดนไทย - ลาว ที่มีแผ่นดินติดกัน
ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน”

วันที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๙ ณ ห้องประชุมกลาง

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	คำมีชื่อ	หมายเหตุ
๑	นายศรารุช เขียวศรี	นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ		
๒	นายมนตรี นวมจิตต์	นายสัตวแพทย์ชำนาญการ		
๓	นายณัฐวิทย์ อิ่มมาก	นายสัตวแพทย์ชำนาญการ		
๔	นายวรศักดิ์ นะไชย	สัตวแพทย์ชำนาญงาน		
๕	นางสาวธันยมัย บั้ววิรัตน์เลิศ	นายสัตวแพทย์	ชั้นพี่	
๖	นายสังคีต คุ้มสะอาด	นักวิทยาศาสตร์		
๗	นายสมบูรณ์ เผ่ากันทะ	เจ้าพนักงานสัตวบาล		
๘	นายปกรณ์ เครือแปง	พนักงานผู้ช่วยสัตวบาล		
๙	นางสาวสุวิชา ปัญจพันธ์	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สุวิชา ปัญจพันธ์	
๑๐	นายณัฐกร จินตนาวัฒน์	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	ณัฐกร	
๑๑	นายกันทรารกร นันทวิเชียร	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	กันทรารกร นันทวิเชียร	
๑๒	นายกิตติคุณ อุดม	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	กิตติคุณ	
๑๓	นายคณิน วงศารัตน์ศิลป์	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	คณิน	
๑๔	นายวิวัฒน์ โหมตเทศ	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	วิวัฒน์	
๑๕	นายพุทธิพล กองสุข	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	พุทธิพล กองสุข	
๑๖	นางสาวชาลินี ศรีบุญเรือง	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	ชาลินี ศรีบุญเรือง	
๑๗	นางสาวพรรณนิภา ไจนะเปียง	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	พรรณนิภา ไจนะเปียง	
๑๘	นายคณกร พินิจสร	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	คณกร	
๑๙	นายคมปาน บัวไพจิตร	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	คมปาน บัวไพจิตร	
๒๐	นายธนกร ร่มโพธิ์	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	ธนกร	
๒๑	นายสุรินทร์ ศรีเมือง	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	สุรินทร์	
๒๒	นายณัฐพล มะโนใจ	นายสัตวแพทย์ปฏิบัติการ	ณัฐพล มะโนใจ	
๒๓	นางสาวสุพัตรา เศรษฐเมือง	นักวิชาการสัตวบาล	สุพัตรา	
๒๔	นายทวิช คำแหง	นักวิชาการสัตวบาล	ทวิช	
๒๕	นางสาวสุพัชรี จำปา	นักวิชาการสัตวบาล	สุพัชรี	
๒๖	~~นางสาวสุพัชรี จำปา~~ นางสาวสุพัชรี จำปา	นักวิชาการสัตวบาล	สุพัชรี จำปา	
๒๗	นายณัฐพงศ์ จันทร์แดง	นักวิชาการสัตวบาล	ณัฐพงศ์	
๒๘	นายเสฏฐวุฒิ พิมสาร	นักวิชาการสัตวบาล	เสฏฐวุฒิ	
๒๙	นายพิทักษ์ รัตนะ	นักวิชาการสัตวบาล	พิทักษ์	

ภาพทำ COP

